

WAARDEOORDELEN UITEN OVER CULTURELE PRAKTIJKEN IS EEN DELICATE ZAAK

Of het een goed idee was van Didier Reynders om als zwart geschminkte weldoener door de Brusselse straten te trekken, laten ze in het midden. Maar dat uitgerekend een groep intellectuelen zijn ontslag eist, dat vinden **KOEN LEMMENS** en **JOGCHUM VRIELINK** wat ver gaan. Laten we discussiëren, eerder dan meteen sancties en censuur te eisen.

Zwartgemaakte tradities

KOEN LEMMENS EN JOGCHUM VRIELINK

Wie? Hoofddocent mensenrechten en mediarecht (KU Leuven); onderzoeker mensenrechten- en discriminatierecht, (KU Leuven).

Wat? Racisme moet inderdaad niet alleen gedefinieerd worden door een blanke elite, maar evenmin uitsluitend door wie zich daar niet toe rekent.

Dat Didier Reynders als *noiraud* door Brussel trok, heeft internationaal heel wat reacties losgeweekt. Dit weekend werd er in een opiniebijdrage zelfs betoogd dat hij moet opstappen (*DS 21 maart*). De argumentatie van de ondertekenaars roept nochtans minstens zoveel vragen op als de gewraakte traditie.

1. Het is opvallend dat het blijkbaar volstaat dat een blanke man zijn gezicht zwart maakt om per definitie van racisme te spreken. Dat kan natuurlijk, maar waarom dat zo zou zijn, blijft onduidelijk. Jozef De Witte, de directeur van het Interfederaal Gelijkekansencentrum, had eerder nochtans duidelijk aangegeven dat de *noiraud*-traditie volgens hem niets met racisme te maken heeft. De ondertekenaars van de brief zijn het daarmee oneens, maar beargumente-

ren nergens waarom. Laat staan dat ze er- gens het verband hard maken tussen deze traditie en de verwerpelijke vormen van raciale discriminatie op de arbeidsmarkt, in het onderwijs of op het vlak van huisvesting, hoewel ze suggereren dat die link er wel degelijk is.

2. Liever dan hun stelling toe te lichten, pomen de ondertekenaars dat de tijd voorbij is dat racisme alleen gedefinieerd mag worden door een blanke elite. Dat is ongetwijfeld zo, maar wie de oproep van de ondertekenaars leest, krijgt de indruk dat zij de zaak willen omkeren en, bij uitsluiting van alle anderen, vooral zélf (willen) definiëren wat racisme is.

Er zijn dan twee mogelijkheden. Ofwel benaderen de auteurs racisme vanuit een strikt juridisch perspectief. Dan moeten ze rekening houden met verdragen, wetten en rechtspraak. In de huidige stand van het recht zal hun claim dan evenwel falen. Ofwel benaderen de auteurs de kwestie vanuit een moreel perspectief. Maar wat in dat geval hun maatstaven ter zake zijn, laten ze in het midden. Het blijft ook onduidelijk waarom de auteurs, beter dan andere burgers, of dan Didier Reynders zelf, zouden kunnen inschatten wat racisme is.

Expressievrijheid

3. Zorgwekkend wordt de open brief wanneer de ondertekenaars voorhouden dat in geval van racisme – dat wil zeggen: wanneer zij vinden dat iets racisme is – de intentie er niet toe doet. Daarmee dreigt een gedachtepolitie te ontstaan. Gelukkig houden het Grondwettelijk Hof en het Mensenrechtenhof er een andere visie op na, zo niet zou van de expressievrijheid geen spaander

Het is niet omdat de zwart geschminkte figuur in een typisch Angelsaksische context een racistisch stereotype is dat het ook in de Belgische context zo is

heel blijven.

4. De vraag rijst of de ondertekenaars, die van diversiteit toch hun stokpaardje hebben gemaakt, niet juist te weinig oog hebben voor die diversiteit. Het is niet omdat de zwart geschminkte figuur in een typisch Amerikaanse/Angelsaksische context een racistisch stereotype is dat dit noodzakelijk zo is in de Belgische context. Hebben de auteurs van het stuk de *noiraud*-traditie en haar evolutie grondig bestudeerd? Wij komen het alvast niet te weten. De antropologie leert nochtans dat het uiten van waardeoordelen over culturele praktijken een delicate zaak is, waarbij de context centraal staat.

Het is opvallend hoe bepaalde ondertekenaars vandaag een standpunt innemen dat haaks lijkt te staan op hun claims in andere debatten. Wanneer het over hoofddoeken of boerka's gaat, vindt een aantal onder hen immers dat alleen het intern perspectief van de vrouw telt. En dus niet dat van de burgers die claimen dat zij 'geraakt' worden door die culturele of religieuze expressies.

Maar in het geval van de *noiraud* telt nu blijkbaar niet het interne perspectief van de deelnemers, maar alleen dat van diegenen die geschokt zijn door het zien van deze traditie.

5. Het verbaast dat mensen die (terecht!) zo begaan zijn met werkloosheid als gevolg van raciale discriminatie op de arbeidsmarkt zo lichtzinnig het ontslag van iemand eisen. Zelfs mensen met goede intenties moeten dus meteen ontslagen worden – lichtere vormen van sancties of excuses zijn blijkbaar ondenkbaar. De ondertekenaars komen ongetwijfeld op voor een nobele zaak, maar hier tonen ze zich toch van hun hardvochtigste kant.

De open brief lijkt ons typisch voor een problematische evolutie in onze samenleving. Steeds vaker gaan stemmen op om de expressievrijheid te beknotten, juridisch of moreel, omdat ze gebruikt wordt op een manier die sommige mensen kwetst. Zwarte Piet mag niet, de E3-affiche moet weg, cartoons die spotten met gelovigen zijn verdacht, Kuifje moet uit de rekken, Papi Langkous en de *noirauds* zijn racistisch... Over al die uitingen kan worden gediscussieerd, en bij veel cultuuruitingen kunnen ongetwijfeld terecht vragen gesteld worden, maar men zou toch verwachten dat we dan net méér met elkaar gaan discussiëren. Helaas laten we ons vandaag liever leiden door vrees, censuur, verbod en sancties. Met dit alles zeggen we niet dat het verstandig of gepast was voor een minister van Buitenlandse Zaken om deel te nemen aan een traditie die zich moeilijk laat uitleggen in zijn internationale werkcontext. De man daarom direct uit zijn functie zetten, stelt de zaken echter onnodig zwart-wit.

Natuurlijk heeft het migratiebeleid gefaald

Of Bart De Wever een beter integratiebeleid zal voeren dan zijn voorgangers, zullen we pas over zoveel jaar weten. Feit is dat tot vandaag nooit een globaal plan op tafel lag waarvan zowel de autochtone bevolking als de nieuwkomers beter werden, zegt **TOM NAEGELS**.

Het is altijd een moeilijke vraag bij Bart De Wever: heeft hij nu écht iets controversieels gezegd, of is dat er alleen maar van gemaakt? 'Mochten wij een ander soort migratiebeleid hebben gevoerd, mochten wij al veel langer een integratiebeleid hebben gevoerd dat enige steek hield, al veel langer problemen hebben aangepakt die daaruit voortvloeien, van discriminatie en racisme, dan hadden we er vandaag zo slecht niet voorgestaan.' Dat klonk als kritiek op de Vlaamse regeringen waarvan zijn eigen partij al elf jaar mee de dienst uitmaakt, maar dat werd dan een dag later weer ontkend: nee nee, nu gaat het goed, maar vroeger, toen de N-VA nog niet mee regeerde, zijn er grote fouten gemaakt. Dat is flauw natuurlijk: als de fouten van

vroeger duidelijker zichtbaar zijn, dan is dat alleen omdat we meer tijd hebben gekregen om te beseffen welk effect ze hebben gehad. Of de huidige beleidskeuzes er beter in zullen slagen om nieuwe en oude migranten en hun kinderen en kleinkinderen een betere toekomst te bieden, zonder de ontvangende samenleving in een diepe culturele crisis te storten, zullen we over dertig jaar of zo weten. En dan nog zal het ervan afhangen welke toetssteen we hanteren. Hoe meten we de mislukking? Aan het aantal Syriëgangers? Aan de werkloosheidscijfers bij allochtonen? Of aan het percentage autochtone jongeren dat zegt dat de islam een bedreiging is voor onze samenleving? Aan alles tegelijk, dat is het probleem. Als het migratie- of integratie- of inburgerings-

beleid 'gefaald' heeft, dan is het omdat elk van de maatregelen die de afgelopen vijftig jaar genomen zijn, in de eerste plaats gericht was op het verminderen van een ongemak voor de autochtone elite. Er was geen groot ideologisch plan, multicultureel of anders, er was pragmatiek. Het aantrekken van gastarbeiders in de jaren 60 was een oplossing voor een autochtoon economisch probleem: te grote groei, te weinig arbeidskrachten. Het instellen van de migratiestop was een antwoord op het omgekeerde autochtoon probleem: slabakkende economische groei, groeiende sociale onrust. De racismewet en antidiscriminatiewet zijn er gekomen als antwoord op de groei van het Vlaams Blok, alweer een probleem voor de autochtone (politieke) elite. Soms werden nieuwe stappen gezet onder druk van de omstandigheden: het toestaan van gezinshereniging bijvoorbeeld, of de regularisaties van mensen zonder papieren. Soms werd het verplicht door Europa, dat dan weer andere voordelen bood voor diezelfde autochtone elite. Maar een globaal plan voor de samenleving van de toekomst, dat

Als het migratiebeleid 'gefaald' heeft, dan is het omdat elk van de maatregelen die de afgelopen vijftig jaar genomen zijn, gericht waren op het verminderen van een ongemak voor de autochtone elite

én tegemoet kwam aan het verlangen naar een gevoel van eenheid, vertrouwdeheid en verbondenheid bij de autochtonen, én aan de hoop op sociale verbetering bij de nieuwkomers, terwijl het tegelijk ook rekening hield met de economische globalisering en politieke instabiliteit die wereldwijd migraties op gang brachten, was er nooit.

Verstikkende links-rechtstegenstelling

De deradicaliseringsmaatregelen lijken de-

zelfde weg op te gaan. De autochtone elite heeft een nieuw probleem en dat moet worden opgelost: België mag niet langer koploper zijn in het aantal Syriëgangers. Om die doelstelling te bereiken, duiken er allerlei grote plannen op, die meteen alle weeffouten in de superdiverse samenleving trachten te herstellen. De voorstellen van Bilal Benyaich, wiens boek Bart De Wever inleidde toen hij zijn gecontesteerde uitspraken deed, gaan in die richting: Benyaich wil niet alleen mensen die van plan zouden zijn om hun leven ginder te vergooien, op andere gedachten brengen, maar hij buigt zich ook over de complexe voedingsbodem, en weet zich niet gebonden door de verstikkende links-rechts-tegenstelling. Dat is ook wat De Wevers reactie zo interessant maakte. Even leek hij weer de man die tien jaar columns schreef voor deze krant en zich daar van zijn intellectueel meest wendbare kant liet zien: we moeten niet alleen denken in termen van het afpakken van identiteitskaarten en het afblokken van Saudi-sche propaganda, nee we moeten ook werk maken van racisme en discriminatie. De re-

acties op zijn uitspraken reflecteren de verwarring die dat teweegbracht: de integratiesector reageerde met 'jouw partij zat wel mee in het beleid hé', terwijl het Minderhedenforum de opportuniteit zag: kijk eens aan, een Vlaams-nationalist die ook de andere helft van de Vlaamse realiteit wil zien! De vraag is wat daarvan zal overblijven bij het beleid voeren. Doorgaans lossen politici de problemen op die zich stellen, en laten ze de langetermijneffecten voor de lange termijn. Het is makkelijk om naar de beleidsmakers van vroeger te sneren, en zich te profileren tegenover de eigen achterban als degene die het mislukte integratiebeleid van toen eindelijk zal rechtzetten. Maar de kans is groot dat de toekomst even vernietigend over jou zal oordelen.

Tom Naegels
Schrijver en ombudsman
van 'De Standaard'

COLUMN
LORIN PARYS

IEDEREEN RACIST, IEDEREEN SEKSIST?

Ik heb een dochter met een kleur, dus had ik de afgelopen week wat om over na te denken. Niet alleen vonden de politiek correcte ridders ons vorige week racistisch, maar blijkbaar vinden onze vrouwen ons ook seksistisch.

Eerst was er Didier Reynders die volgens een Brusselse traditie zwart geschminkt over straat liep, om geld in te zamelen voor een goed doel. Het internationale strafhof bestaande uit CNN, BBC, Human Rights Watch (1.200 retweets) en Mia Farrow hadden de pek al warm staan en de veren klaargelegd. De aanklacht? Openlijk racisme gecombineerd met een aanval van latent onverwerkt koloniaal verleden. En toen wisten ze nog niet eens dat ook kroonprins Filip het schoensmeer niet schuwde. In eigen land werd een opiniebijdrage gepubliceerd, ondertekend door onder meer Dyab Abou Jahjah, Rachida Aziz en Annelies Verbeke, waarin het optreden van Reynders werd geëist, net zoals Zwarte Piet moet sneuvelen op het altaar van de politieke correctheid (*DS 23 maart*).

De reactie van de Vlaming, de Brusselaar en de Waal? Die haalden de schouders op. *Terzake* ging tevergeefs op zoek naar Brusselaars met een kleur die de traditie aanstootgevend vonden. Zelfs Jozef De Witte van het Interfederaal Gelijkekansencentrum gaf niet thuis en had het over een 'vorm van verkleden'.

Het is tenenkrullend dat de nieuwe kruisvaarders voor een steriele samenleving niet begrijpen dat moord en brand schreeuwen over elke vorm van gepercipieerd racisme hun tegenstanders vrij spel geeft en het echte debat over racisme naar de achtergrond duwt. Jonathan Chait schreef enige tijd geleden in *New York magazine* dat het centrale dogma van politieke correctheid erin bestaat om zelfs licht onaangename ideeën als een groot misdrijf te brandmerken. De grootste bedreiging voor een maatschappij bestaat dan niet langer uit boze menigten die betogen tegen een idee, maar uit het idee zelf.

Politieke correctheid wordt op die manier een erg inefficiënt systeem dat in theorie een gelijkere samenleving nastreeft, maar in de praktijk vervalt in een systeem van censuur. Wij Vlamingen hebben een hekel aan ideeën die ons worden opgedrongen vanuit een kunstmatige politieke correctheid en wimpelen ze dus allergisch af. Een oplossing voor het racismeprobleem is daarmee geen stap dichterbij. Integendeel.

Vergelijk dat met de veel grotere impact die een paar vrouwen vorige week genereerden rond het probleem

van seksisme. De hashtag #wijoverdrijven niet catalogeerde in een paar dagen tijd honderden getuigenissen van gewone meisjes en vrouwen over alledaagse seksuele intimidatie.

De hoeveelheid kleine en grote verhalen van zussen, moeders en vriendinnen grijpt samen met hun inhoud naar de keel. De spiegel die ze ons voorhouden, oogt weinig fraai. Maar merkwaardig genoeg was de reactie van de Vlaming helemaal anders dan die op het verhaal van de *noirauds*. Enkele nitwits niet te na gesproken, reageerden mannen vooral verbaasd dat ze als broer, vriend, vader en echtgenoot zo lang zo blind zijn geweest voor de epidemie van seksisme die kennelijk onder ons woedt.

**Moord en brand
schreeuwen over
elke vorm van
gepercipieerd
racisme geeft
tegenstanders vrij
spel en duwt
het echte debat
over racisme naar
de achtergrond**

Plots was seksisme hot. Opmerkelijk, omdat het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, de Vrouwenraad en het Vrouwen Overleg Komitee daarover al decennialang het politiek correcte vingertje in de lucht steken. Toen luisterde vrijwel niemand. Nu leidden de getuigenissen van een paar vrouwen ertoe dat seksisme deel van onze nationale conversatie is geworden. En vragen we ons af waarom vrouwen daar zo lang zo stil over zijn geweest.

Door op elke slak zout te leggen, hebben de aanhangers van het politiek correcte denken hun eigen graf gedolven, waardoor niemand nog luistert als ze echte problemen aankaarten. Tenzij iemand anders het zegt. Dat stemt tot nadenken. En wat mijn dochter betreft, die redt het wel. De vrouwen van #wijoverdrijven niet hebben me vooral bezorgd gemaakt over de opvoeding van mijn zoon. Want basisfatsoen, dat decreteer je niet, dat leer je thuis.

Lorin Parys is N-VA-politicus.
Zijn column verschijnt wekelijks
op dinsdag

CORRECTIES & AANVULLINGEN

Mazelen. Een grote mazelenepidemie in West-Afrika zou vandaag niet tot 16.000 doden kunnen eisen, maar tot 16.000 méér dan er hoe dan ook aan mazelen zouden zijn gestorven, indien er geen ebola was uitgebroken. En de onderzoekers schreven in *Science* niet dat de vaccinaties tegen mazelen sinds het uitbreken van ebola met 75 procent daalden. Die 75 procent is de volgens hen meest realistische schatting (*DS 13 maart*).

Twitter. De tweet van D66-politicus Wouter Koolmees, die in de rubriek 'Scoop' werd geciteerd (*DS 20 maart*) is afkomstig van een nepaccount.

Soft annexation. Zuid-Ossetië is niet een kwart groter dan België. De oppervlakte bedraagt 3.900 vierkante kilometer, waarmee het ongeveer even groot is als de provincie Luik (*DS 20 maart*).